

”Gammelt og Nytt”

Nr.3 2011

Medlemsblad for Båtsfjord Historie og Museumslag

< FØRKRIGSHUS >

Tegnet av: Vigdis Sørnes

I sommer har Båtsfjord Kulturskole voksengruppa hatt utstilling av gamle hus som ble bygd før 1940. På bildet ser vi Gerhardsen - huset som ble bygd i 1937. Huset står i Fjordveien. Huset ble bygd av Alfon Gerhardsen og i dag eies det av Yngve Antonsen.

Se flere tegninger på side 11

Lederen har ordet.

Vi er nu kommet til 5. oktober og vi har ikke sett sne enda. Vi har hatt en fantastisk fin høst til nu med temperaturer rund 10 til 15 grader. På museet har vi hatt godt besøk i sommer. Ca.100 stk. Torsdag 14. oktober og 13. november vil vi ha åpent museum, dugnad og medlemskveld Kl. 19:00. Så kom og besøk oss og slå av en prat.

Ellers kan Alex kontaktes på telefon: 917 75 292 for avtale angående besøk på museet.

I dette nr. av ”Gammelt og Nytt” kan du lese om bl.a. Hans Elias Jensen, alias Makkaurkongen, og hans etterkommere, av Bjørg Inger Pedersen. Og fra dagjournal ved Båtsfjord station 1886. Ha en fortsatt fin høst.

Alex

Man kan ikke tilbakekalle den varmen som kommer ut av en peis.

Thorbjørn Jagland

Hva er en egoist?

En egoist er en som insisterer på å snakke om seg selv når du vil snakke om deg.

Jesus ble ikke født inn i Fremskrittspartiet – for i det partiet finnes det hverken jomfruer eller vise menn.

- Erik Solheim -

Grasrotandelen

**Husk at du kan gi Grasrotandelen din til
Båtsfjord Museum og Historielag**

Dette huset ble bygd av Helga og Johannes Rotnes i 1938 og står fortsatt i Skolegata.

Tegnet av Wivi Kristiansen

Gamle fiskarhjemmet. Huset sto der Fiskernes Velferd står i dag. Huset ble brukt som fiskarheim med kafe- og møtelokaler.

Tegnet av Aslaug Eriksen etter et foto fra 1915

Bryggeseddel fra 1950

Innsendes av fisker til NORGES RÅFISKLAG

V B N° 07867

På omstående vilkår *Gry*
mottatt av *Helmer Ottesen*
(hovedsmannens navn)
Adr.: *Båtsfjord* Båten reg. nr.: *F2SVH*

	kg.	torsk	hysa	kr.
Fersk anvendelse	65			18.85
	58			24.94
	12			4.20
Til hænging og salting	5227			2038.53
	82			15.58
Elprodukt	420			210.-
				30.-
Selgeren oppgir at grunnen til at fisken ikke er blegget er:				I alt kr. 2342.10
Vi erklærer på tro og love at ovenanførte kvantum er rett, og avregnet etter anførte pris.				3% avgift 70.26
Undertegnede selger erklærer å ha foretatt lovbefalt bløtting, og undertegnede kjøper erklærer å ha foretatt lovbestemt undersøkelse av fiskepartiet. Vi er bekjent med ansvaret ved uriktig erklæring.				Netto kr. 2271.84
<i>Helmer Ottesen</i> (hovedsmannens underskrift)				den 2/6 1950
<i>Aslaug Eriksen</i> (kjøperens underskrift)				
Kr. erkjennes mottatt:				(underskrift)

Bryggeseddel fra 1950, for Helmer Ottesen med m/s «Gry».
Legg merke til prisen på torsk, kr. 0,39 og hysa kr. 0,19 til hænging og salting og til fersk anvendelse kr. 0,29 for hysa.

DAGJOURNAL VED BÅTSFJORD STATION JULI 1886

14/7. De fleste sommerfiskere er nu hjemseilet. Udbyttet har været fra 5 til 8 (mel) matter (120 kg.?), samt 100 kr. kontant pr. person.

31/7. Stadionen bliver antagelig åbenholdt til 22de i neste måned, da herr. Bestyrer Toden i dag har indsendt skriftlig ansøgning derom.

August.1/8. I dag indløb indvilgende svar på herrTodens andragende.

2/8. I dag afseilede den sidste fiskerbåd, af dem som har drevet sommerfiske hersteds.

5/8. I dag afreiste faktoren med enken efter Hans Christiansen med sine 5 små børn. Udmerket veir. "Høånnen" begyndt. 5 russefartøyer nu afseilet herfra. To ligger igjen for modvind.

10/8. I dag passerede Capella østover uden at anløbe hersteds. Formodentlig får vi ikke damskibsanløb før til våren, da Herr. Rasm. S. Holmboe har afskibet al sin tran herfra.

12/8. Capella anløb ikke hersteds på retur heller. Posten kommer altså nu leilighedsvis.

14/8. I dag anløb "Skandia" indre havn medhavende 2000 mursten m.m. til Her.bestyrer Toden. Hans fangstbåd "Jupiter" indkom i dag, medhavende posten fra Vardø.

15/8. I dag afseilte de sidste russefartøyer herfra. Russen har i år betalt fisken godt; to vog torsk for en vog mel. Ferskkveite vog om vog og saltkveite, 5 ½ vog pr. 10 puds matte.

Melet har, som følge heraf stået i umådelig lavpris. Fiskerne selger 10 pudsmatten i Vardø for kr. 10,-, og her kjøbes melet for kr. 11,- pr 10 puds matte.

16/8. I aften har jeg vert på laksefiske i de to vand på den anden side af fjorden, liggende rett over på østsiden af fjorden. Lige overfor Holmboes kai.

Vi var 7 mand i selskabet, og havde en not og en liden jolle som vi tog opp til vannene. Fangsten var upåklagelig, men myggen var forferdelig slem. Jeg var lidt uheldig på turen idet jeg mistet 6 smånøgler tilhørende mig selv. Dog tør jeg håbe på at den redelige finder later høre fra sig.

23-24. Har nu ordnet alt med hensyn til nedleggelse av Stadionen, samt fået hidbragt en del kull og ved til begynnelse for den nestkommende. Afreisen i morgen, antagelig kl 4 fm. med hvalfanger Todens dampskib "Jupiter". Han selv tenker at afgå sidst i denne uge. Fangsten har i år været liden, 20 hval på 2 både. I år anløb post-dampskibene hersteds til og med 5te August. Tanken er at få dampskibsanløb hele sommeren til neste år, hvilken muligens lykkes, da formentlig en hel del hvalolje vil ble produsert i Alnesbukten.

28/8. I dag nedlegges stadionen efter endt tjeneste.

Den nye presten

**Den nye presten var svært nervøs på sin første preken-
Han spurte biskopen om råd til neste preken...**

**Biskopen forklarte at neste søndag heller du Vodka i karaffelen...
Presten gjorde det og neste søndag talte han så det ga gjenlyd over hele Prestegjeld.
Etter preken lå det en lapp på kontoret fra biskopen.**

1. Neste gang bør du nippe og ikke drikke alt sammen...
2. Det heter de ti bud og ikke tolv...
3. Det var tolv disipler og ikke ti...
4. David drepte Goliath med en slynge, han sparket ikke dritten ut av Idioten...
5. Vi omtaler ikke vår frelser, Jesus Kristus som Jens Kristian og gjenge hans...
6. Vi omtaler ikke korset som den fordømte planke...
7. Faderen, sønnen og Den Hellig Ånd omtales ikke som gamlingen, junior og spøkelset ...
8. Neste ukas opptas kollekt til de fattige og ikke til den jævla bomsen...
9. Neste gang GÅR du ned fra alteret, og ikke sklir på gelenderet ...

Åpent museum/dugnad/medlemskveld

**Torsdag 13. oktober og 19. november vil det bli åpent
museum/dugnad/medlemskveld på museet fra kl.. 19:00. Så møt opp!**

Museumsvakt

Under Båtsfjord i fest i år var jeg museumsvakt, og dette var en perfekt oppgave for meg som elsker gammelt "skrot" :) Museet hadde mye besøk i sommer, av både utflyttede og fastboende Båtsfjordinger og av turister. Tilbakemeldingene var gode og de fleste var imponerte over hvor mye museet rommer. De litt mer voksne syntes det var stas å se ting fra deres oppvekst, mens barna og ungdommen var mest opptatt av elektronikken, og hvor store telefoner og kalkulatorer (regnemaskiner) var i "gamle dager".

Karianne Marcussen

De stille timene, når det ikke var besøkende innom, tilbragte jeg med å digitalisere gjenstandsprotokollen for museet og deler av Baadsfjord Aktiefiskeforretnings møtereferatbok. Jeg fikk også, med god hjelp fra min pappa og kommunens Ungjobb, klippet plenen og ryddet på yttersiden, slik at det ble pent til Båtsfjord i fest.

Jeg stortrivdes med å være på museet, og dagene ble ofte lengre enn planlagt, fordi det rett og slett var vanskelig å rive seg løs og gå hjem. Det var utrolig lærerikt, de fleste som besøkte museet hadde historier å fortelle, og jeg kan nå mye mer om Båtsfjords historie enn det jeg kunne før sommeren. Det har alt i alt vært en flott opplevelse å være vakt på museet og jeg anbefaler alle som ikke har vært innom enda, om å ta turen. Vi har et flott museum i Båtsfjord!

Karianne N. Marcussen

I fjøset er alle enige med meg, og står og nikker nedover. Da forstår jeg hvordan det er å være partileder i Arbeiderpartiet.

- Lars Sponheim -

Historien om Hans Elias Jensen, alias Makkaurkongen, og hans etterkommere.

Av Bjørg Inger Pedersen

Hovedperson for denne slektsgranskingen er Hans Elias Jensen, en fisker fra Troms. Han flyttet nordover med kone og barn til Øst-Finnmark på midten av 1800 tallet. Og bosatt seg ytterst på fjorden i Makkaur. Denne oppgaven blir å handle om tiden hans etter han kom til Makkaur, fra 1865, og om hans etterkommere fram til 1900.

Hans Elias Jensen blir ofte referert til som Makkaurkongen, og han fikk mye og si for bosettingen både i Makkaur, og nabofiskeværet Båtsfjord, hvor man finner veldig mange av hans etterkommere i dag.

I 1848 tok han med seg kone og sine seks barn, to av disse var fra kona Ellen Kathrines første ekteskap, og tro nordover fra Dyrøy i Troms i fembørningen. Et par sauer og ei ku i tillegg til proviant var med. Det sies at de skulle til Kiberg, men at de måtte gå i land i fiskeværet Maur i Vardø landdistrikt på grunn av dårlig vær, og her ble de værende, Makkaur var i 1948 ganske øde, slik at familien Jensen bosettelse, doblet i hvert fall innbyggertallet seg. Hans Elias skal ha hatt med seg byggemateriale fra sitt forrige hus, og satt opp ett av de første trehus i Makkaur, da det bare var et par sjøsamer der som bodde i jordgammer. Store deler av Makkaur besto av stein, slik at fôr til kua måtte de skrape sammen der de kunne finne, og etter hvert skape de "den kunstige eng" på Makkaur som ble godt ivaretatt av hans etterkommere som også hadde kyr, blant annet med fiskeavfall som gjødsel. Litt lenger inn i fjorden lå det litt større fiskeværet Båtsfjord, og Hans Elias skal ofte ha vært skysskar for både verdslig og geistlig øvrighet, og ble etter hvert en respektert og aktet mann, som da altså fikk tilnavnet Makkaurkongen. Barna han hadde med seg slo seg også ned og giftet seg i Makkaur, slik at i folketellingen fra 1965 kunne man telle seks familier i Makkaur, fem av disse grunnlagt av Hans Elias Jensen.

I 1865, 17 år etter at Hans Elias kom til fiskeværet med sin familie, hadde de alle etablert seg godt på sin nye hjemplass. Hans Elias var nå blitt 56 år, men drev fortsatt nå, som før i Troms, med fiske. Det ser også ut som de det var gode tider for fiske i 1860 årene, for i tillegg til sin to hjemmeboende sønner, Hans Edvar og Svend Christian, hadde han tre andre menn fra Gausdal med å

fiske, og som også losjerte på gården hans. Det var bare disse to sønnene som bodde på gården, begge var ugifte og fulgte farens spor som fiskere.

Den yngste Sven Christian på 16 var den første i sin familie til å bli født i Makkaur, og var kanskje med på turen nordover i mors mage for 17 års siden. Ellen Kathrine Johannesdatter, kona til Hans Elias hadde med seg fra Dyrøy, var hjemme på gården mens mennene var ute på havet. Til å hjelpe seg med styre og stell på gården hadde hun den 16 års gamle pleiedatter Elen Johannesdatter fra nabo fiskeværet Båtsfjord.

Kirkebøkene fra denne perioden viser at Hans Elias ofte var oppført som fadder og forlover til både sine etterkommere, også for andre i Makkaur slik at man kan kanskje gå ut ifra han ble ansett som en aktet mann i sin tid. Ti år senere, i 1875 var Makkaur nå blitt en del av Båtsfjord Herad, i stede for tidligere Vardø Prestegjeld. Det er ikke sikkert dette påvirket Makkaurs beboere i noe grad, som fortsatte med sitt dagligliv. Hans Elias drev fortsatt på med fiske til tross for sine 66 år, og fikk nå også oppført i folketellingen at han var huseier. Yngstesønnen Svend Christian var nå blitt 25 år og bodde fortsatt hjemme hos foreldrene sine, hvor han hjalp til på gården. I tillegg til fiske drev de fortsatt på med noe kreaturhold og nå hadde de to griser og fem sauer.

Ekteparet Jensen / Johannesdatter hadde også fått en ny pleiedatter, den 8 år gamle Hanne Karoline Johansdatter, sannsynlig barnet til den forrige pleiedatter Elen. Med fire stykker boende på gården nå, i motsetning til når de var åtte i 1865, hadde de nå god plass. Makkaurkongen og hans kone døde begge i 1880 årene, begge to antageligvis av alderdom, og begge ligger de begravet på den gamle kirkegården i Makkaur.

Mange av Hans Elias og Ellens barn ble værende i Makkaur, mens noen dro litt lengre inn i fjorden til Båtsfjord. Jens Hansen, født i 1844, var en av de seks barna som fulgte med foreldrene fra Dyrøy, og som ble værende i Makkaur. Han giftet seg med den syv år yngre vardøværingen Marie Regine Voigt, og i løpet av fire år fikk ekteparet tre barn, to døtre, Karoline og Josefine og en sønn, Albert. Som sin far og de fleste på Makkaur var Jens også fisker, i tillegg til å være ”strandsitter” som han har oppført som yrke i folketellingen.

Tjuefem år senere bodde fortsatt Jens og Marie i Makkaur, og de hadde fått ytterligere to sønner og en datter til, Hans Jørgen i 1879, Petrine 1885 og Emil Hagbart fire år senere. Eldstedatteren Karoline Emilie, som nå var blitt 31 år og hadde for lengst forlatt redet, og bodde nå på Sandjorden gård i Båtsfjord, sammen med sin mann, bergenseren Ole Endressen og deres sønn Olav Endressen.

Karoline lille søster Josefine som bare var ett år sist folketelling, hadde nå blitt 26, og bodde enda hjemme hos foreldrene. Grunnen til at hun ikke var blitt gift, og enda ble tatt vare på av foreldrene var at hun var lam. Antageligvis hjalp den 15 år gamle Pedrine sin aldrede mor å ta vare på sin syke søster, da hun har oppgitt husgjerning som yrke. Naboen til Petrines foreldre i Makkaur, var Jens syv år eldre bror Johan Fredrik Hansen, som var gift med Anna Hansdatter, fra Vardø hun også, lik svigerinnen Marie. I perioden 1863 til 1875 fikk ektepar fem barn, to sønner og tre døtre, og hadde en relativ stor gård med flere kyr, sauer og griser. John Fredrik var fisker og forsørget sin kone og fem barn.

Tjue fem år senere hadde Johan Fredrik og Anna utvidet gården, og hadde nå også familien til datteren Viktoria med familie bosatt seg på gården. Både Anna og datteren Viktoria drev med kreaturstell i tillegg til husstell, og Anna hadde fått fire barn til siden siste folketelling, slik at ekteparet nå hadde ni barn. Bare de fem bodde hjemme enda, men de andre fire hold seg fortsatt i Makkaur. Viktoria og mannen Albert Mikalsen hadde tre små barn, og Albert drev fiskeforretning, i tillegg til å fiske selv. Den 37 år gamle fiskeren Martin Karlsen bodde også på gården, slik at totalt huset eiendommen nå 15 stykker.

Peroline Sofien Hansen, også ett av de seks barna som var med på fembørningen fra Dyrøy, var også i nabolaget til sine brødre. Hun hadde giftet seg med fiskeren Karl Ludvik Hansen fra Tromsø, og sammen hadde de fem barn i 1875, blant disse fire døtre, Josefine, Indianna, Pauline Sofie, Netta Karoline og sønnen Karl Bernard. På gården hadde de både sauer, griser og ei ku. Boende hos seg hadde de også den 40 år gamle enkemannen Mikal Andreassen fra Hammerø i Nordland, som jobbet som dreng på gården. I 1900 hadde Peroline og Karl fått enda en sønn, Hans Elias, oppkalt etter Makkaurkongen selv. I tillegg bodde sønnen Bernard, som nå var 35 og fortsatt singel hjemme, og hjalp sin mor med hus og dyrestell. Syv år gamle Peder Johansen fra nabofiskeværet var tatt inn som pleiesønn, og i tillegg hadde de tjenestejenta Ellen fra Tana boende på gården.

To fiskere; Karl og Edevind var midlertidig beboere på gården da folketellingen ble foretatt, slik at gården huset ni stykker da folketellingen ble tatt.

Hans Edvar Hansen født i 1843, også sønn av Makkaurkongen, og som også var med på flyttelasset fra Dyrøy, hadde gården ved siden av sin eldre søster Peroline. Han var motsetning til sine søsken enda ugift og bodde på gården med ei ku og to griser, samt pleiesønnen Johann Helmann på 9 år. I tillegg til å ha huseier og fiskeroppført som yrke, har folketellingen registrert Hans Edvar familiestilling som løskarl. En såkalt løskarl var tittelen på de som var uriktig fattig, noe som ofte ble sett på som en person med dårlig moral og som ofte pådro seg gjeld. Han Edvar var altså en av disse, og kanskje det var derfor han var ungkar i en alder av 32 år. I 1900 var Hans Edvard fortsatt singel, og hadde nå flyttet fra Makkaur lenger inn i fjorden til Båtsfjord. Her arbeidet han som gårdsbruker sammen med sin gårdsgutt Ingvald Marelius som også var pleiesønn.

Lillebroren Svend Kristian, som altså var den av søsknene som ble født i Makkaur (i 1850), valgte også å bli i fiskeværet. Han giftet seg med Grete Elise, som var født i Russland, og som var kven og snakket finsk. De fikk fire døtre i løpet av 1890 årene, den yngste Emma var født 25. mai 1900, ingen av dem snakket morsmålet, alle hadde norsk som språk. Svend og Grete tok inn Nils Johansen, som var tretten år gammel og hjalp sin pleiefar med fiske. Som sett i oppgaven som omhandler Hans Elias Jensen, alias Makkaurkongen, skapte han med sin familie stor demografisk oppgang i lille Makkaur. Tilfeldighetene ville at han skulle bosette seg her, i stede for Kiberg, dit han var på vei fra Troms. Hans Elias ble etter hvert en respektert mann blant sine medborgere, som da gav han tilnavnet. I løpet av perioden 1848 til 1900, fikk han over førti etterkommere i Makkaur og omegn, og hans slekt lever videre i dag både i Båtsfjord og Syltefjord. Stort sett alle hans sønner og sønnesønner livnærte seg på fiske, men også takket være Hans Elias's opprettelse av "den kunstige eng" kunne folk også drive med beitedyr på Makkaur. Etter 1900 gikk det imidlertid nedover med Makkaur. Fiskeværet manglet havn, og med de større båter som kom, ble det vanskelig å drifte fra Makkaur. Den siste familien dro fra Makkaur i 1950, de fleste tok med seg huset og dro til nabofiskeværene Båtsfjord eller Syltefjord. Også kapellet ble flyttet på 50 tallet, slik at i dag er eneste bevis på bosetting der den gamle kirkegården der blant annet Hans Elias og hans kone Ellen Johansdatter ligger begravd.

Båtsfjordkalenderen 2012

Båtsfjordkalenderen 2012 er nu i salg på Båtsfjord Museum, Velferdstua og Båtsfjord Biblioteket. Kalenderen koster kr.100,00 + frakt. Vi begynner å få lite bilder til og lage kalender, har du bilder som kan være av interesse, ta kontakt med Alex på tlf. 917 75 292.

Styre i BHML.

Styret i BHML består av Alex Bolle leder, Randi Sæther kasserer, Torbjørn Tangen sekretær, Bodil Persen og Gerd Karin Tobiasen styremedlemmer. Varamedlemmer er Ståle Olsen og Harald Wahl

Livet er et spill med elendige odds. Hvis det var et veddemål, ville du ikke gå med på det.

Medlemmer.

Båtsfjord Historie og Museumslag har pr. i dag 61medlemmer, men ønsker oss flere. Bli medlem du også!

Medlemskontingenten for 2011 er kr.200, -, for alle medlemmer
Som medlem vil du få tilsendt medlemsbladet "Gammelt og Nytt". Som kommer ut 4 ganger i året. Medlemskontingenten kan du sende til Båtsfjord Historie og Museumslag v/ Randi Sætre, Schirmersveg 7. 9990 Båtsfjord.
Bankkontonummer: 4930.12.92901

Livet er hva dine tanker gjør det til.

Etterlysning!

Har du bilder eller ting som du vil gi til Museet, ta gjerne kontakt, eller kom og besøk oss i Lensmannsgata 4.
Eller du har ei god historie eller avisutklipp som du vil dele med oss.

Livet er ikke bare en lek, det er også en dans på roser.

Stoff til bladet

Har du stoff eller bilder som vi kan bruke i bladet, kan du sende det på e-post til abolle@online.no eller til Alex Bolle, Postboks 137, 9991 Båtsfjord.
Alt stoff tas i mot med takk. Du kan også ta kontakt på mobil 91 77 52 92.
Neste nr. vil komme ut i desember. Stoff til bladet må sendes innen 01.desember 2011.